

BİR MEKÂN OLARAK ÜÇ ROMANDA BALIKESİR -KEHANETİN İLK GÜNÜ, ZEMHERİ KUYUSU VE KUVAYI MİLLİYE'NİN HAZİNESİ-

BALIKESİR AS A PLACE IN THREE NOVELS -KEHANETİN İLK GÜNÜ, ZEMHERİ KUYUSU AND KUVAYI MİLLİYENİN HAZİNESİ-

Şaziye DURUKAN*

ÖZ: Balıkesir, coğrafi konumu, yer altı ve yer üstü zenginlikleri ve kültürel birikimiyle önemli yerleşim merkezlerinden biridir. Şehrin, tarihi geçmişi çerçevesinde özellikle Millî Mücadele döneminde Kuva-yi Milliye ruhunun oluşturulduğu bir merkez olması büyük bir önem taşır. Bu bakımdan Balıkesir, romanlarımızda da önemli bir mekân olarak yerini alır. Metin Savaş'ın "Kuvayı Milliye'nin Hazinesi" romanını doğrudan Balıkesir'in romanı olarak değerlendirmek mümkündür. Roman bir tarih romanı değildir. Günümüz Türkiye'sinde Kuvayı Milliye ruhunu canlı tutmak gerektiği mesajını vermek isteyen bir romandır. Kuvayı Milliye isminin ilk kez Balıkesir Kongresi'nde kullanılması, zamanla Balıkesir'in Kuvayı Milliye karargâhı hâline gelmesi nedeniyle yazar, Kuvayı Milliye ruhunu Balıkesir'de arar. Nitekim Kuvayı Milliye hazinesinin saklandığı yer Balıkesir'dir ve şifreler de Balıkesir'deki çeşitli yerlere gizlenmiştir. Roman çok yönlü arayışların olduğu bir roman olmasının yanı sıra tarihi ve kültürel değerleriyle Balıkesir'i anlatan bir eser olması bakımından da önemlidir. Yazarın "Zemheri Kuyusu" romanında ise mekân olarak net bir şekilde Balıkesir adı geçerse de biyografik kahraman olarak göze çarpan Fuat Çınaraltı'nın özlem duyarak anlattığı çocukluk mekânı, Metin Savaş'ın Balıkesir'de geçirdiği çocukluk yıllarındaki mekânları işaret eder. Romanda Balıkesir'le ilgili en açık gönderme "Tülükabak Festivali" göndermesidir. Gerçek ile hayalin iç içe geçtiği romanda üstkurmaca, bilinç akışı, metinlerarasılık, tarihe yöneliş, geri dönüş gibi tekniklerin de hâkim olması sebebiyle romanda bahsi geçen mekânlardan Balıkesir'i işaret eden kısımları yazarın biyografisi çerçevesinde tespit edilmektedir. Akif Hasan Kaya'nın "Kehanetin İlk Günü" romanında ise yaşanan süreç içerisinde geçen Kepsut, Bandırma, Balıkesir gibi mekânlara ve bu mekânlardaki tipolojilere ele alınıp incelenmiştir. Romanlarda Balıkesir'in çevresel ve algısal mekân olarak nasıl kullanıldığı irdelenecek; algısal mekân olarak kullanıldığı kısımlar, hafıza mekân kavramıyla ilişkilendirilerek hafıza mekân kavramı çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Balıkesir, Roman, Mekân, Kültür, Hafıza

ABSTRACT: Balıkesir is one of the important settlement centers with its geographical location, underground and aboveground riches and cultural heritage. It is of great importance that the city is a center where the spirit of Kuva-yi Milliye was created, especially during the War of Independence, within the framework of its historical past. In this respect, Balıkesir takes part as an important place in our novels. It is possible to evaluate Metin Savaş's novel "Kuvayı Milliye'nin Hazinesi" as a novel directly about Balıkesir. The novel is not a historical novel. It is a novel that

* Dr. Öğr. Üyesi-Balıkesir Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı/Balıkesir-saziyeayali@balikesir.edu.tr (Orcid: 0000-0001-6649-3483)

wants to give the message that it is necessary to keep the spirit of Kuvayi Milliye alive in today's Turkey. Since the name Kuvayi Milliye was used for the first time at the Balıkesir Congress and Balıkesir became the headquarters of Kuvayi Milliye over time, the author searches for the spirit of Kuvayi Milliye in Balıkesir. As a matter of fact, the place where the Kuvayi Milliye treasure is hidden is Balıkesir and the passwords are hidden in various places in Balıkesir. In addition to being a novel with versatile quests, the novel is also important as it is a work that describes Balıkesir with its historical and cultural values. In the author's novel "Zemheri Kuyusu", although Balıkesir is not clearly mentioned as a location, the childhood place described with longing by Fuat Çınaraltı, who stands out as the biographical hero, points to the places of Metin Savaş's childhood years in Balıkesir. The most obvious reference to Balıkesir in the novel is the reference to "Tülükabak Festival". In the novel, where reality and imagination are intertwined, techniques such as metafiction, stream of consciousness, intertextuality, turning to history, and flashback are dominant, so the parts of the novel that point to Balıkesir are identified within the framework of the author's biography. In Akif Hasan Kaya's novel "Kehanetin İlk Günü", places such as Kepsut, Bandırma, Balıkesir, which take place during the period, and the typologies in these places discussed and examined. How Balıkesir is used as an environmental and perceptual space in the novels will be examined; the parts where it is used as perceptual space evaluated within the framework of the concept of memory-space by associating it with the concept of memory-space.

Keywords: Balıkesir, Novel, Place, Culture, Memory

Giriş

Kurmaca metinlerde mekân, vakanın bir parçası olarak öncelikle olayların dekoru olma işlevine sahiptir. Nurullah Çetin mekânın bu yönünü "romana özgü olay ya da olayların ve roman kişilerinin hareketlerine ayrılmış bir sahne olan yer" sözleriyle ifade eder (Çetin, 2017:135). Fakat genel anlamda mekân, "vakanın varlık bulduğu yer, şahısların içinde yaşadıkları, kendi oluşlarını fark ettikleri alandır" (Narlı, 2002: 98). Bununla birlikte mekân; şahısların algılama biçimlerini, sosyo-ekonomik düzeylerini ve metin içindeki olayların/aksiyonun alacağı şekli de etkiler. Mekânlara dair tasvirlerin nasıl yapıldığı/yapılacağı ise yazarın bakış açısına bağlıdır. Tasviri yapılacak mekânın hangi özelliklerinin ön plana çıkarılacağı ve bunun hangi etkiyi doğuracağı bu bakış açısına göre şekillenir. Yazar, olayların gidişatına göre mekân unsurları üzerinde değişiklikler yaparak, mekânlardaki nesnelere sembolik anlamlar yükleyerek mekânı sadece fizikî bir alan olmaktan çıkarabilir. Böylece mekân olay örgüsü içerisinde anlamlı ve önemli bir yer kazanır. Bu bakımdan romanlardaki mekânlar, Ramazan Korkmaz'ın mekân inceleme yöntemi esas alınarak çevresel mekân ve algısal mekân olarak ikiye ayrılabilir. Korkmaz çevresel mekânı "olay merkezli anlatılarda kullanılan ve üzerinden geçilen bir yer" olarak tanımlar (Korkmaz, Şahin, 2017: 13). Bu tanım, mekânın dekor ya da sahne olma özelliğiyle ilişkilidir. Bu mekânlar, romanlarda fizikî olarak yer alır. Yani adresleriyle somut olarak vardır. Şahıslar bu mekânlarda sadece fiziksel olarak buldukları ve mekânla aralarında bir bağ kurmadıkları için bu mekânların olayların gidişatını etkilemek gibi bir işlevleri yoktur. Algısal mekânlar ise doğrudan roman kişilerinin aralarında bağ kurduğu mekânlardır. Bu mekânlar, fizikî varlığın ötesine geçerek olay örgüsünde

anlam kazanan ve şahıslar üzerinde etkisi olan yerlere dönüşür. Bu anlamda bu mekânlar sembolik bir işlev de kazanabilmektedir. Mekânların bu işlevi kazanabilmesinde en önemli etkenlerden biri özelde şahısların psikolojik durumları genelde ise toplumların kültürel ve tarihî birikimleridir. Mekânlar, şahısların iyi/kötü hissetmesine neden olabilir ve şahıslarda aidiyet/ötekilik hissi yaratabilir. Diğer bir deyişle şahısların psikolojileri mekânla arasında kuracağı bağı etkiler. Toplumsal açıdan ise bir mekânın metin içerisinde kazanacağı anlam kültürel ve tarihî aktarımla paralel olarak ilerler. Toplumların geçmişten getirdiği her birikim mekânla arasında kurulacak olan toplumsal bağın düzeyini ve niteliğini belirler. “İmgelemin ve sembolizmin nüfuz ettiği bu mekânların kökeni tarihtir; bir halkın ve bu halka mensup her bir kişinin tarihi” dir (Lefebvre, 2000: 70). Bu açıdan mekânlar, toplumdaki topluma, tarihi ve kültürü çerçevesinde farklı farklı anlamlar kazanır. Bu bağlamda algısal mekânlar roman kahramanları için “anlam üreten, anıları barından, kişinin iç dünyasını yansıtan bir değer” olarak ifade edilebilir (Korkmaz, Şahin, 2017: 13).

Algısal mekânların kişisel veya toplumsal algı bakımından kazandığı anlam çerçevesinde bu mekânların hafıza mekânları işaret ettiği rahatlıkla söylenebilir. Her ne kadar mekân dendiğinde akla ilk olarak insanın belirli bir sınır içerisinde eylemlerini devam ettirdiği bir alan fikri gelse de tıpkı algısal mekânda olduğu gibi “hafıza mekân” kavramı için de bu şekilde bir sınırlama yapabilmek mümkün değildir. Hafıza mekânlar, somut bir şekilde sınırları belirlenebilecek alanlar olabileceği gibi belli bir ânın, olayın yaşandığı soyut olabilecek (önemli günler, düşünceler, törenler, nesnelere, şeyler vs.) mekânlar da olabilir. Bu, mekân kavramının hafıza içerisinde farklı bir işlev görmesiyle ilişkilidir. Pierre Nora'nın da belirttiği üzere, hafıza mekânların özünde unutmaya karşı bir önlem alma, nesnelere ve somut olmayan değerlerin zamanda dondurularak sabitlenmesi diğer bir deyişle ölümsüzleştirilmesi yatar. Hafıza mekânları aslında tüm bu çabanın kalıntılarıdır (Kırcı, 2015: 20). Kişi, geçmişe ait bir şeyi anımsarken bunu mekânlar aracılığıyla gerçekleştirir. Nitekim “hızla silinen hafıza, mekân ile yeniden hayat bulma fırsatı elde eder” (Karakoyunlu, 2022: 53). Böylece bu yerler birer hafıza mekâna dönüşür.

Bu çalışmaya konu olan *Zemheri Kuyusu* (2005), *Kuvayı Milliye'nin Hazinesi* (2014) ve *Kehanetin İlk Günü* (2023) romanlarında Balıkesir ve çevresini çevresel mekân ve algısal mekân çerçevesinde hafıza mekân olarak incelemek Balıkesir'in Metin Savaş ve Akif Hasan Kaya'nın gözünden romanlarda sadece fizikî olarak mı yoksa kahramanların hafızalarında gerek kişisel gerekse toplumsal anlamda yer edinen ve büyük anlamlar kazanan hafıza mekân olarak mı kullanıldığını ortaya koymak, yazarlarımız için Balıkesir'in taşıdığı anlamın da bir ölçüde belirlenebilmesi adına önem arz etmektedir.

Kehanetin İlk Günü'nde Balikesir

Kehanetin İlk Günü, Akif Hasan Kaya'nın ilk romanıdır. Postmodern roman teknikleriyle yazılan eserde Salih'in doktora tezi için üzerine çalışılmamış bir halk hikâyesi araması çerçeve hikâyeyi oluşturur. Salih'in bu hikâyeye ulaşma serüveniyle birlikte söz konusu halk hikâyesinin anlatımı iç içedir. Romanın sonunda Salih söz konusu halk hikâyesine ulaşır ve aslında bu halk hikâyesinin geçtiği mekânla, Salih'in hikâyeye ulaşmak için bulunduğu mekânlardan biri olan Kepsut'un toplumsal hafıza mekânına dönüştüğü görülür. Bunu zihinde daha iyi anlamlandırabilmek için öncelikle söz konusu halk hikâyesini bilmek yerinde olacaktır.

Hikâye şöyledir: Yuşa eski zamanlarda bir şehirde yazı kopyalayarak hayatını devam ettiren bir zanaatkârdır. Yazılarını yazabilmek için tüye ihtiyacı olduğunu bilen herkes yolduğu hayvanların tüyleriyle Yuşa'ya gider, Yuşa beğendiği tüyleri satın alır. Bir gün evine bir adam gelir. Adamın torbası kartal tüyleriyle doludur. Yuşa'nın kartal tüyü kabul etmediğini herkes bildiği için Yuşa adamın yabancı ve zor durumda olduğunu anlayarak önce onu dinlemeye karar verir. Şalom, Yuşa'ya Cehennem Deresi'nden geçerken uzun yıllar sonra doğan evladının bir kartal tarafından avlandığını, kartala nasıl yem olduğunu, karısının ve kendisinin ne kadar üzüldüğünü ve yıllarca Cehennem Deresi'nde nöbet tutarak intikam alacağı günü beklediğini ve sonunda kartalı eziyet ederek öldürdükten sonra tüylerini ona getirdiğini anlatır. Şaşkına dönen Yuşa daha kendine gelemeyen adam çıkar, gider. Kısa bir zaman sonra Yuşa, Şalom'un anlattığı bu hikâyenin peşine düşer. Cehennem Deresi'ne gidip Şalom'u bulmak ve ona kafasına takılan her şeyi sormak ister. Yuşa, yola çıkar, çok uzun ve zorlu bir yolculuktan sonra Cehennem Deresi'ne ulaşır. Şalom'un hikâyesinde bahsettiği kişileri ve yerleri arar ama hiçbiri gerçek çıkmaz. Tüm zorluklara rağmen bu hikâyenin gerçek olup olmadığını anlamak için kartalı görene kadar orada senelerce yaşar. Bu uzun yıllar sonunda kartalı görür ve bu yaşadıklarını kağıtlara yazarak bir hikâyeye dönüştürür. On iki kişiye verilmek üzere on iki risale yazar. On sekiz yıl sonra yaşadığı şehre döndüğünde ise hayat şartlarının değiştiğini görür. Kral, oğlu tarafından öldürülmüştür. Şehirde büyük bir zulüm vardır. Yeni kral hakkında konuşan herkes öldürülmektedir. Hatta Yuşa şehre alınırken güvenlik tedbiri olarak eşyaları incelendiğinde bu on iki hikâyeyi gören askerler, eski yazıyla yazıldığını, bunun krala hakaret olduğunu söyleyerek tüm risaleleri yakarlar. Yuşa burada tehlike altında olduğunu anladığı için kısa zamanda güvенеbileceği birkaç kişiyi seçip, hikâyeyi onlara emanet ettikten sonra şehirden gitmeyi planlar. Belli bir zaman sonra aklı ara sıra gelip giden, adını bilmediği için Âdem diye seslendiği birine hikâyeyi anlatır ve Adem'den sözüne güvenilir, sır tutmayı bilen on bir kişiye bu hikâyeyi anlatmasını istedikten sonra şehirden ayrılır. Yuşa'nın on sekiz yıl boyunca kaldığı Cehennem Deresi'nde yazdığı hikâyenin güvenilir ve sır tutmasını bilen kişilere anlatılmasını istemesinin sebebi, hikâyenin vermek istediği mesajla aynıdır. Yuşa'ya göre; "insanlık kendi eliyle kendi kıyametini hazırlamakta, cehenneme doğru koşmaktadır.

İnsanlar arasında kötülük hızla yayılmaktadır. Bunu önlemenin en kolay yolu ise hafiflemektir. Ona göre insan, ancak bütün unsurlarıyla hafiflerse gerçek insan olabilir. İnsan dünyanın kirine bulaşmamalıdır. Kendisine, ruhuna, yüreğine ağırlık yapan kinden, nefretten, hasetten ve kıskançlıktan uzak durmalıdır. Hırslarını dizginlemeli, nefsine gem vurmali, böylece de daha fazla mal ve para biriktirmek için başkalarının hakkına girmemelidir” (Kaya, 2023: 163). Salih, bu hikâyeye ulaşmak için Balıkesir, Kepsut ve Bandırma üçgeninde dolaşır. Salih’in bu macerası Balıkesir’de tıraş olurken karşılaştığı Mahmut amcayla başlar. Mahmut amca ona, çok eskiden bir adamın bir kehanet hikâyesi yazdığını, on iki adet çoğaltıp kendi zamanındaki on iki önemli kişiye emanet ettiğini ama bu anlatıya dair hiçbir belgenin bu zamana ulaşmadığını sadece Refik Kilitçioğlu isimli bir kişide dili çözülemeyen çok eski bir sayfanın fotoğrafının olduğunu söyler. Salih hemen Refik Kilitçioğlu ile görüşmeye gider fakat eli boş döner. Çay ocağında otururken oradakilerin Refik’le ilgili konuşmalarına kulak misafiri olur. Cemal Usta’nın dediğine göre; Refik’in elindeki belge gerçektir, Cemal Usta, bu kehanet hikâyesini çok eskiden sanayideki bir deliden de duymuştur, bu deliye de bu hikâye aile yadigârıdır, sadece kan bağı olanlara ya da güvenilir ve emanet edilebilir olanlara anlatılacağı için Cemal Usta’ya anlatmamıştır. Hatta Rüstem adında bir torunu vardır ve o da delidir, Kepsut Sanayisi’ndedir. Cemal Usta’ya göre bu Deli Rüstem de hikâyeyi bilmektedir. Böylece Salih’in Kepsut macerası başlar. Hikâyeye ulaşabilmek için Rüstem’le tanışır, arkadaş olurlar. Bu süreçte Salih, Sürekli Kepsut’a gelir, gider.

Salih’in hikâyeye ulaşma sürecinde Balıkesir ve Kepsut’taki birçok yer çevresel mekân olarak karşımıza çıkar. Örneğin; Milli Kuvvetler Çarşısı, Zağnos Paşa Camii, Kanâat Lokantası, Kepsut Sanayisi, Kepsut Garajı, Kepsut Kütüphanesi ve Kepsut Çarşı Camii Salih ve Rüstem’in olay içerisindeki hareketlerine ayrılmış birer sahne görevi görür. Fakat başlı başına Kepsut, Rüstem ve Salih için çevresel mekânın çok ötesindedir. Çünkü anlattığına göre Rüstem’in geceleri insanların rüyalarına girme ve rüyalarını görme yeteneği vardır. Rüstem bu yeteneğini sadece Kepsut’ta kullanabildiğini Balıkesir’e gittiği bir gün, geceleri oradaki insanların rüyalarını göremeyince anlar. Böylece Kepsut, Rüstem için çevresel bir mekândan öteye geçer; insanların ruh ve duygu dünyalarına girebildiği, yeteneğini ortaya koyabildiği bir mekâna dönüşür. Bu anlamda Kepsut, onun için bir zihin, bir hafıza özelliği kazanır. Salih içinse Kepsut, ilk olarak amacına ulaşacağı mekândır. Bu amaca ulaşma sürecinde tanıştığı insanlarla, dinlediği hikâyelerle Kepsut, Salih için tezi amacıyla gittiği bir ilçeden; dostluklar, hikâyeler, anılar biriktirdiği, hayatını yeniden şekillendirdiği ve hatta hayatın anlamını algıladığı bir hafıza mekâna evrilir.

Romanın devamında dostlukları ilerleyen Rüstem’le Salih, artık birbirlerine karşı daha rahat konuşmaya ve davranmaya başlarlar fakat Rüstem’in hikâyeyi paylaşma konusunda hâlâ şüpheleri olduğu için Salih’i hikâye bahanesiyle oradan oraya dolaştırır. Bir gün hikâye için Bandırma’da Komünist Zeki ile görüşmesi gerektiğini söyleyerek onu Bandırma’ya

gönderir. İlk bakışta Bandırma, çevresel mekân olarak gözümüze çarpar. Caddeleri, sokakları, trafiği ve dükkânlarıyla tam bir dekordur fakat Kominist Zeki'nin dükkânına girdikten sonra bu mekân bir hafıza mekâna dönüşür. Zeki'nin dükkânı sadece bir çorbacı değildir aynı zamanda kütüphanesi olan, tarihî, siyasî, dinî, ekonomik ve kültürel sohbetlerin yapıldığı, kimi zaman müşterilerin kendi dertlerini anlattığı, ortak sorunlarda, olaylarda, düşüncelerde birleşen ya da oradaki ruhu, duyguyu yaşamak isteyen herkesin uğrak yeridir. Bu anlamda buranın, küçük, sosyal bir hafıza mekânı olduğunu söylemek mümkündür. Salih için de aradığı hikâyeden bir parçaya ulaşabileceğini sandığı, Zeki'yle konuştuğundan sonra aradığı hikâyeye haricinde birçok bilgi edindiği, yeni hikâyeler öğrendiği ve zihninde farklı sorgulamaların başladığı dekor ötesi bir mekân olur.

Salih hikâyeye ulaşmak için oradan oraya dolaşırken bu kehanet hikâyesine ait birtakım bilgileri ondan önce Kepsut'ta yaşayan dört arkadaşı tesadüfen öğrenir. Bu dört arkadaş, Balıkesir'e gittikleri bir gün, her zaman uğradıkları çay ocağında otururken Kör Salih'e denk gelirler. Kör Salih'in anlattığı hikâyeye bir define aramaya çıkarlar. Kör Salih önce onları İvrindi taraflarındaki Madra Dağı'nda bulunduğunu söylediği bir çeşmeye gönderir, elleri boş dönerler. Daha sonra Kör Salih'in hikâyesine göre, "Cehennem Deresi denilen yerde bir mağara vardır (...) Buraya ulaşabilmeleri için sabah 08.15'te kalkan posta trenine binecekler, bu tren Çandır, Nusrat, Sarıçayır, Sarfaklar, Mezitler gibi istasyonlarda duracak, Sarfaklar'da durmazsa Sarıçayır'da inip yürüyerek geçecekler" (Kaya, 2023: 172). Dört arkadaş, Kör Salih'in söylediği her şeyi dikkate alarak yola düşerler ve sonunda Mese Kayaları da denen Cehennem Deresi'ndeki mağaraya ulaşırlar. Mağaranın karanlığında dolaşırken bir yüzük bulurlar. Döndüklerinde bu yüzüğü nasıl satacaklarının hesabını yaparlarken yüzüğü parmağında taşıyan Musa, yüzükte saklı zehri yanlışlıkla tadar ve ölür.

Kör Salih, bu dört arkadaşına karşılarına çıkacak her şeyin detayını verir. Bu detaylar sadece orayı çok iyi bilen birinin verebileceği bilgilerdir. Cehennem Deresi'nde sadece Şalom ve Yuşa yaşadığına göre Kör Salih olarak romanda yer bulan kişinin bu ikisinden biri olduğu açıktır. Kör Salih'in Yuşa olduğunun anlaşılmasını sağlayan en önemli ipucu ise, Yuşa'nın orada yaşarken kralının hediye ettiği yüzüğünü düşürmüş olması, dört arkadaşın bu yüzüğü bulması ve Kör Salih'in ne bulduklarını sorgulamasıdır. Çünkü Cehennem Deresi'nde Yuşa'ya dönemin kralı tarafından hediye edilen bu yüzük dışında kıymetli bir şey yoktur.

Kör Salih'in dört arkadaşına verdiği bilgiye göre Cehennem Deresi, Kepsut tarafındadır. Nusrat, Çandır, Sarıçayır, Sarfaklar, Kepsut'un köyleridir. Bu bağlamda Kepsut, sadece Rüstem ve Salih için bir hafıza mekânı değildir. Kepsut'un çevresinde oluşan bu kehanet hikâyesi hem verdiği sosyal mesaj nedeniyle hem de nesilden nesile aktarılmasıyla topluma mâl olmuş ve toplumsal hafıza mekânı özelliği kazanmıştır. Karaarslan'ın da belirttiği gibi toplumsal hafızanın; mekân, bedensel pratikler, tarihsel anlatı ve dilsel unsurlar olmak üzere dört bileşeni vardır. Bu bileşenlerden mekânın hafıza

ile ilişkisi, kolektif belleği inşa etmede vazgeçilmez bir unsurdur (Karaarslan, 2019: 78). Çünkü zamanı anlamlandırmanın, olaylar arasındaki bağları kurmanın, deneyimlerin hatta insanların kimliklerinin oluşmasının doğrudan mekânla ilgisi vardır. Dolayısıyla romanda çok eski tarihlerde yaşandığı söylenen kehanet hikâyesinin mekânı olan Cehennem Deresi'nin uzun zaman sonra Kör Salih vasıtasıyla tekrar bir mekân olarak ortaya çıkması, Kepsut'un eski zamanlardan bu zamanlara kültürel bir aktarımla kolektif hafızaya ve hafıza mekâna dönüştüğünü gösterir.

Zemheri Kuyusu'nda Balıkesir

Zemheri Kuyusu, Metin Savaş'ın biyografisine çok fazla göndermenin olduğu bir romandır. Roman kahramanı Fuat Çınaraltı'nın çocukluğu, aile, iş ve aşk hayatı, yazar olma çabası vs. Metin Savaş'ın hayatıyla paralellik gösterir. Bu anlamda roman otobiyografik bir özellik de taşımaktadır. Roman, postmodern roman teknikleriyle yazılmıştır. Kronolojik bir sıranın olmadığı, iç içe geçmiş hikâyelerle dolu olduğu için özetlenmesi zor bir romandır.

Konusunu öncelikle yazarın kendi hayatından ve “Türk milletinin, millet olma yolunda bugüne kadar yaşadığı acı hadiselerden” alan roman, “geçmiş, kolektif şuur, millet olma ve kişinin kendini bulması gibi problemler etrafında şekillenen felsefi bir temele” oturtulur (Görücüler, 2018: 80). Bu temelin sağlanmasında ise en önemli unsur mekândır. Osmanlı'nın ve Türkiye Cumhuriyeti'nin tarihinde yaşanan yıkımlar, 1894 ve 1999 depremleri gibi bir milletin hafızasına işleyen olaylar, mekânlar üzerinden hatırlanır ve bu olaylara, geçmişe mekân üzerinden geçiş sağlanır. Her iki depremde de arada yüz yıl gibi bir zaman olmasına ve devlet değişimi yaşanmasına rağmen halkın verdiği tepkinin aynı olması, kolektif bilinçaltının var oluşunun bir göstergesidir. Bu olaylar, insanların hafızasında yaşananlar üzerinden değil, olayların gerçekleştiği mekânlar, mekânların yüklendiği anlamlar üzerinden hafızalarda yer edinir. Yıkılan evler, harabeye dönen mahalleler, yok olan şehirler üzerinden tüm olaylar hafızaya kaydedilir. Bu anlamda romana Balıkesir çerçevesinden bakıldığında Balıkesir'in bazı mekânlarının romanda çevresel ve hafıza mekân olarak kullanıldığı görülür. Bunlardan Zağnos Paşa Camii, İstasyon Caddesi, Yeni Çarşı çevresel mekân olarak kullanılır. Fuat Çınaraltı'nın çocukluğunda yaşadığı mahalle, büyüdüğü ev ve evin avlusundaki kuyu ise önemli hafıza mekânlarıdır.

Romanda Fuat'ın yaşadığı mahalleye ve büyüdüğü eve, çocukluk yıllarına duyduğu özlem üzerinden göndermeler yapılır. Fuat'ın çocukluğunun geçtiği mahalle isim verilmeden anlatılsa da Metin Savaş'ın çocukluğunun geçtiği Balıkesir'in Karaoğlan Mahallesi'dir. Bu mahalle, biriktirdiği hatıralar vasıtasıyla Fuat'ın hafızasındadır ve özlem duyulan mekânların başında gelir. Fuat büyüdüğü bu mahalleyi Psikolog Hayrunnisa'ya anlatırken; “kendisini mahallenin şehzadesi gibi hissettiğini, komşu kadınların avlularına rahatça girip çıkabildiğini, evlerin odalarında özgürce dolaşabildiğini söyler ve yetmişli yılların bu evlerinin dış

kapılarında ip sarktığını, ipi çekerek sorgusuz sualsiz herkesin içeri girdiğini ekler” (Savaş, 2005). Fuat’ın sözlerinden de anlaşıldığı üzere, mahalle sadece bir mekân değildir; bir kültür ve yaşayış biçiminin yansımasıdır. Karakoyunlu’nun da belirttiği gibi; mahalle hem şehri besleyen hem de şehirden beslenen ve onun izlerini taşıyan, şehrin temel bir birimidir. Bireylerin topluca yaşaması, bir araya gelmesi ve birinin diğerini bulmasını sağlayan yer mahalledir. Mahallenin sembolik bir öze sahip olması, onu var eden asıl şeydir” (2022: 57). Romanda Fuat’ın âşık olduğu komşu kızıyla yakınlaşması, Takunyali Evliya anlatısı, evlerinin avlusundaki kuyu, Deli Memet vs. Fuat’ın hafızasında ve bilinçaltında bu mahalle üzerinden yer edinmiştir.

Fuat’ın çocukluğunun geçtiği ev, fiziksel özellikleri bakımından romanda detaylı bir şekilde tasvir edilir. Nitekim “evimiz bizim dünya köşemizdir. Bizim ilk evrenimizdir” denilebilir (Bachelard, 2015: 36). Bu ev, dededen kalma bir evdir. Bu ev, Fuat’ın en güzel ve en mutlu hatıralarının olduğu mekândır. Fuat için ev, insanların birbirinin hayatına, gönlüne ve ruhuna girişin bir simgesidir. Evlerin tümünün dış kapısında çekme ipinin olması da bunun bir göstergesidir. “Böylelikle ev, yalnızca günü gününe bir tarihsel çizgi boyunca kendi yaşantımızın anlatısında yaşanır olmaktan çıkar. Düşler aracılığıyla yaşamımızda yer alan farklı yuvalar, birbirinin içine girer ve geçmiş günlerin hazinelerini korur” (Bachelard, 2015: 38). Bununla birlikte bu ev, avlusundaki kuyudan ötürü de çok kıymetlidir. Ev, ne kadar eskimiş, yıpranmış olursa olsun kuyu, suyu kurumuş olsa da öylece durmaktadır. Bu kuyu, Fuat’ın bilinçaltı yolculuklarının başladığı yerdir. Fuat’ın çocukluğunu temsil eder ve derinliği, karanlığıyla da bilinçaltını simgeler. Romandaki fantastik olaylar, Fuat kuyunun başındayken gerçekleşir. Fuat’ın kuyunun başındayken çıktığı bu bilinçaltı yolculuklarında duyduğu seslerin özellikle de kesik kesik duyduğu anne sesinin, anne karnındaki bebeği, o bebeğin dış dünyayı algılama biçimini, anneye duyulan özlem ve ihtiyacı işaret ettiğini söylemek mümkündür. Bunun yanı sıra 17 Ağustos depreminde Fuat’ın yine kuyu başında bir bilinçaltı yolculuğuna çıkarak 1894 yılına gitmesi ise toplumsal hafızayı temsil etmesi bakımından önemlidir. Bu bağlamda kuyunun asıl işlevinin geçmiş ile bugün arasında bir bağ kurmak olduğunu, böylece hafıza mekân olmakla birlikte bir metafor özelliği kazandığını da belirtmek gerekir. Kuyunun başında yapılan bilinçaltı yolculuklarının tamamı göz önünde bulundurulduğunda kuyu hem bireysel hem kolektif bilinçaltını simgeler. Hem de bireysel ve toplumsal anlamda geçmiş ile geleceği birbirine bağlama görevi görür. Yani bireysel hikâyesinden yola çıkan yazar, kolektif şuura varır denebilir.

Romanda Balıkesir’in hafıza mekân oluşunun bir göstergesi ise Tülükabak Festivali’ne yapılan göndermedir. Bilindiği üzere Tülükabak gösterisi, Millî Mücadele döneminde sekiz on kişilik bir grubun hayvan postu, baca kurumu, çan ve değneklerle kendilerini korkunç bir hâlde getirerek düşman askerlerini kaçırdıkları rivayetinden ortaya çıkan

geleneksel bir gösteridir ve Tülükabaklar Balıkesir'in kurtuluş günü olan 6 Eylül'de sokaklarda dolaşırlar. Yazarın bu gelenekten bir cümleyle dahi bahsetmiş olması, millî şuur bilinciyle toplumsal hafızada Balıkesir'i hatırlatmak istemesindedir. Yazarın romandaki mahalle, ev, kuyu, Tülükabaklar üzerinden Balıkesir'i hem bireysel hem de toplumsal hafıza mekân olarak iç içe verdiği, bireysel olanla toplumsal olanın birlik ve bütünlüğünü ortaya koymaya çalıştığı görülmektedir. Bu anlamda Narlı'nın da ifade ettiği üzere; mekânların dinsel, sosyal, kültürel, sanatsal hatta siyasal kimlikleri vardır ve bu kimliklerin imgesel ve simgesel içerikleri, onlarla ilişkide olan insanların kimliklerinin oluşmasında önemli etkilere sahiptir. Bu açıdan bakıldığında, insanların yaşamış ve düşlemiş oldukları bütün yaşantılar ve bu yaşantıların yansımaları, mekânların hafızalarında durmakta ya da bu zaman ve mekânlar, bilinçli-bilinçsiz hafızanın arketipleri olarak yaşamaktadırlar (Narlı, 2007: 30).

Kuvayı Milliye'nin Hazinesi'nde Balıkesir

Roman klasik roman tarzında başlayıp postmodern bir yapıya bürünerek iç içe girmiş hikâyelerden oluştuğu için özetlenmesi zordur. Romandaki olaylar, Ebesiz Doğan'ın dedesinden kalma antika tabancasını tamir için Cambaz Fahri'ye vermesiyle başlar. Cambaz Fahri'den tabancasını alamayan Ebesiz Doğan'a arkadaşı yardım eder. Cambaz Fahri'ye, Ebesiz Doğan'ın istihbaratçı olduğu yalanını söyleyerek ondan tabancayı alır fakat bu yalan bütün Balıkesir'de yayılır ve herkes Ebesiz Doğan'ın istihbaratçı olduğunu düşünmeye başlar. Bir gün Balıkesir Belediye Başkanı İsmail Ok'tan Kuvayı Milliye Hazinesi'nin, yani bir definenin olduğunu öğrenir. Kendince bu hazineyi aramaya başlar. Bu arayış zamanla kasketli bir adamın, gizli bir flas belleğin, tünelde bir ölünün ortaya çıktığı ve çeşitli fantastik kahramanların birbirini aradığı çok boyutlu bir hâl alır. Aslında hazineyi bulmak için gerçekleştirilen bu arayış, özelde Ebesiz Doğan'ın bireysel, genelde Türk milletinin kolektif benlik arayışıdır. Dolayısıyla bu roman, isminden yola çıkılarak zannedileceği gibi bir tarih romanı değildir. Görücüler'in aktardığına göre yazar da bir röportajında *Kuvayı Milliye Hazinesi'nin* kendi çağımızın Türkiye'sinde Kuvayı Milliye ruhunu canlı tutmak gerektiği mesajını işleyen bir roman olduğunu, kurgudaki hazinenin Kuvayı Milliye ruhunun ta kendisi olduğunu özellikle vurgular (Görücüler, 1018: 213). Bu anlamda Kuvayı Milliye hareketinin başlangıç noktası olarak Balıkesir, birçok mekânıyla romanda kullanılır.

Romanda hem çevresel hem de hafıza mekân olarak kullanıldığının söylenebileceği çok fazla mekân vardır. Tren garı, saat Kulesi, Balıkesir Lisesi, marketler, Karaoğlan Camii, Tivoli Kitapevi, Yeşilli Camii, Karaoğlan Mahalle Muhtarlığı, Mehmetçik Caddesi, Hasan Baba Çarşısı, Dumlupınar Mahallesi, Atalar Caddesi, Savaştepe ve Karesi TV çevresel mekânlar olarak sıralanabilir. Karaoğlan Mahallesi, Sandıkçı İş Hanı, Zağnos Paşa Camii, Yeni çarşı Çeşmesi, Kuvayı Milliye Müzesi, Yeni Çarşı Külliyesi ve evler önemli hafıza mekânlarıdır.

Romanda bireysel hafıza mekânları olarak Karaoğlan Mahallesi'nden, mahalledeki evlerden ve Sandıkçı İş Han'ındaki bürodan bahsetmek mümkündür. Fakat bu bireysel hafıza mekânlarının toplumsal hafıza mekânlarına dönüştüğü gözden kaçırılmamalıdır. Karaoğlan Mahallesi, Ebesiz Doğan'ın büyüdüğü ve hayatının aşkını bulduğu mekândır. Bu nedenle Ebesiz Doğan için bu mahalle tüm anılarını, geçmişini biriktirdiği, geleceğini inşa etmeye çalıştığı önemli bir mekândır. Bu mahalledeki eski evler, yazarın *Zemheri Kuyusu* romanından da bilindiği üzere geleneksel ve tarih kokan evlerdir fakat artık zaman değişmeye başlamış ve mahallede apartmanlar çoğalmıştır. Yazar bu durumdan duyduğu rahatsızlığı şöyle dile getirir: "Geçmiş zamanlarda şehrin her mahallesindeki avlulu evlerin avlularına kar tünelleri açılır, ev halkı dışarıyla irtibatlarını bu tüneller yoluyla sağlardı. Fakat şimdiki zamanda avlulu evlerin sayısı epeyce azalmıştı. Şimdi her yerde apartmanlar vardı. Eski zaman evlerinin yerine hep apartman dikiliyor, ahşap evler yok oluyor, ahşap evlerin avlularında yaşanan gündelik hayat unutuluyor, mâzinin mahalle kültürünü hatırlayan kalmıyordu" (Savaş, 2014: 67). Yazarın rahatsızlık duymasının sebebi gayet açıktır. Durum, bir kültürün, birikimin ve sosyal bir hafızanın yok edilmesiyle ilişkilidir. Bunu modernitenin dayattığı yeni insan ve yeni dünya tarzıyla bağdaştırmak mümkündür. Harvey'e göre; modernist yaklaşım her şeyden usanmış bir ruh halini beraberinde getirmiş, duysal uyarımları dışlamış ve kör uzmanlaşmayı ortaya çıkarmıştır. Böylece kayıp bir geçmişin imgelerine dönebilmek için yadigâr nesnelere, müzeler ve harabelerin önemi artmıştır (Harvey, 2014: 320). Bu açıdan bakıldığında yazarın romanda kahramanlarını, Kuvayı Milliye hazinesinin ipuçları için Zağnos Paşa Camii, Yeni Çarşı Çeşmesi, Kuvayı Milliye Müzesi, Yeni Çarşı Külliyesi gibi tarihi mekânlara yönlendirmesi tesadüfî değildir. Yazarın yeni dünya anlayışı içerisinde millî şuurun korunmasının yolunun mâziden geçtiğini, mâziyi iyi bilmek ve unutmamak gerektiğini vurgulamaya çalıştığı söylenebilir. Ancak yazarın bu geçmişe geçiş evler aracılığıyla sağladığına da dikkat etmek lazımdır. Öncelikle Ebesiz Doğan'ın yaşadığı mahalle ve evden başlar yazar, sonra Deli Gücük'ün evinin bodrumunda gizli bir tünel ortaya çıkar ve bu gizli tünel yine birçok tarihi kitabın olduğu ve gizli bir örgüte ait olan bir eski zaman evine açılır.

Sandıkçı İş Hanı, Ebesiz Doğan'ın babasının muhasebe bürosunun olduğu handır. Ebesiz Doğan kendine iş bulamadığı için her gün muhasebe defterlerini tutmasında babasına yardım eder. Burası Ebesiz Doğan için az da olsa kendini işe yarar hissetmesini sağlayan bir mekândır. Mekânın diğer önemi ise, Ebesiz Doğan'ın Kuvayı Milliye adında bir hazinenin olduğunu burada Balıkesir Belediye Başkanı İsmail Ok'tan öğrenmesinden ileri gelir. Yazar yine küçük, kapalı ve bireysel bir mekândan toplumsal hafızaya geçiş yapar.

Ebesiz Doğan'ın Kuvayı Milliye Hazinesi'ni arama sürecinde ipuçlarını yakalamaya çalıştığı, birtakım gizli buluşma ve görüşmelerin yapıldığı hafıza mekânlarının hepsi tarihî mekânlardır. Zağnos Paşa Camii'ndeki saatin sürekli

aynı zamanı göstermesi, Yeni Çarşı'daki Kurtuluş Çeşmesi'nin üzerindeki Osmanlıca yazı, Ebesiz Doğan'ın Benli Bahri'yle ilk olarak Kuvayı Milliye Müzesi'nde karşılaşması, inşaatı 1955 yılında tamamlanan Yeni Çarşı Külliyesi'ne gökyüzünden bakıldığında Allah Lafzının okunması gibi hazineye giden yolların hepsi tarihî mekânlardan geçmektedir. Mekânın hafızayla olan ilişkisi toplumsal hafızanın inşasında önemli bir unsurdur. Çünkü insanoğlunun zamanı ve olayları anlamlandırması mekân üzerinden gerçekleşir. Bununla birlikte “toplumsal mekân, şeyler arasında bir şey, ürünler arasında herhangi bir ürün değildir, onların ortak-varlıkları ve eşzamanlılıkları içindeki ilişkilerini (...) kapsar. Bunun sonucunda bir işlemler kümesi ve dizisi doğar, dolayısıyla basit bir nesneye indirgenemez” (Lefebvre, 2000: 99). Daha önce söylediğimiz gibi toplumsal hafızada yer edinmiş bir depremi, yıkımı ya da savaşı mekânlar vasıtasıyla hafızamıza kaydedebiliriz. Bu nedenle “mekân bizde belli bir döneme, o döneme ait toplumsal ilişkilere ve olaylara dair belli duyguları ortaya çıkarır” (Karakoyunlu, 2022: 54). Romanda hazineyi arayan kahramanların genç olması ve yazarın bu genç kahramanları tarihi mekânlara yönlendirmesi, onlarda millî şuurun oluşmasını sağlama amacıyla ilgilidir.

Nitekim yazar, romanın sonunda amacına ulaşır. Balıkesir'in Millî Mücadele'deki önemine yakışır bir şekilde Ebesiz Doğan ve arkadaşları görürler ki Kuvayı Milliye Hareketi bir vatan savunmasıdır, bu ruh büyük ve millî bir hazine olarak korunmalı ve nesilden nesle aktarılmalıdır. Bu kapsamda *Kuvayı Milliye'nin Hazinesi*'nin bir tarih romanı olmadığı açıktır. Ancak anlatıdaki tarih, dilde ve söylemde ortaya çıkan simgelere, millî-tarihî bağlama dayanan, asıl anlamını kurmaca olayların inşa ettiği gizden alan bir hafızayı ortaya çıkarır ve “Kuvayı Milliye” tarihî ve millî bir gösterge olma bakımından hafızayı harekete geçiren tarihsel bir işaret olur.

Sonuç

Mekân denildiğinde akla ilk olarak sınırları belirlenmiş, eylemlerin gerçekleştiği dar bir alan, bir dekor gelse de mekân aslında insanın ve toplumun sosyo-ekonomik düzeyini, kültürünü, hayatı algılayış biçimini hatta kimliğini ve psikolojisini yansıtan bir aynadır. Bu anlamda mekânı fizikî bir alanla sınırlamak doğru değildir. Mekânın bu yansıtıcı tarafı onun insan hafızasına kaydedilmesiyle ilişkilidir. Zira insan beyni olayları mekân üzerinden hafızaya alır ve hatırlar. Böylece mekân kavramının kazandığı anlam genişler; somut bir şekilde sınırları belirlenebilecek alanlarla birlikte belli bir ânın ya da olayın yaşandığı soyut olabilecek (şeyler, nesnelere, merasimler, önemli günler) mekânlar da hafıza mekâna dönüşür. İncelenen romanlarda Balıkesir merkezinde yer alan mekânların bireysel ve toplumsal algıdaki karşılığını belirleyebilmek için mekânlar çevresel ve algısal mekân açısından incelendi. Algısal mekânların kişisel veya toplumsal algı bakımından kazandığı anlam çerçevesinde bu mekânların hafıza mekânları işaret etmesinden dolayı hafıza mekân ifadesini kullanıldı. Bu bağlamda incelenen üç romanda da Balıkesir merkez ve ilçelerinin hem çevresel hem de hafıza mekân olarak kullanıldığı, hafıza mekân olarak kullanılan bu

yerlerin bireysel hafızadan toplumsal hafızaya doğru yol aldığı tespit edilmiştir. Akif Hasan Kaya'nın romanında Kepsut'un önce Rüstem ve Salih için bireysel hafıza mekânı olduğu ardından bir halk hikâyesiyle toplumsal hafıza mekâna dönüştüğü; Metin Savaş'ın *Zemheri Kuyusu*'nda Fuat'ın baba evindeki kuyudan hem bireysel hem toplumsal bilinçaltına geçildiği; *Kuvayı Milliye'nin Hazinesi*'nde ise özellikle ev, büro gibi bireysel, kapalı ve dar mekânlardan toplumsal hafıza mekânlarına ulaşıldığı tespit edilmiştir. Balıkesir'in üç romanda da tarihî, kültürel birikimi, yaşayış tarzı, kültürü ve kozmopolit konumuyla hafıza mekân olarak ele alındığı, özellikle kolektif hafızanın inşasında önemli bir yere sahip olduğu mesajının verilmek istendiği, iki yazarın da Balıkesirli olması ve Balıkesir'in onlar için önemi göz önüne alındığında romanlarda Balıkesir'in mekân üstü anlamlar kazandığı açıktır.

KAYNAKÇA

Yazılı Kaynaklar

- Bachelard, G. (2015). *Mekânın poetikası*. (çev.: Alp Tümertekin), İstanbul: Kesit Yayıncılık.
- Çetin, N. (2017). *Roman çözümleme yöntemi*. Ankara: Öncü Kitap Yayınları.
- Görücüler, H. (2018). *Metin Savaş ve romancılığı*. Antalya: Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Harvey, D. (2014). *Postmodernliğin durumu*. (çev.: Zuhul Karagöz), İstanbul: Metis Yayınları.
- Karaarslan, F. (2019). *Toplumsal hafıza hatırlamanın ve unutmanın sosyolojisi*. İstanbul: Ketebe Yayınları.
- Karakoyunlu, B. (2022). Hafıza mekânı olarak mahalle: Rafadan Tayfa örneği. *Sosyal Araştırmalar ve Davranış Bilimleri Dergisi*, 8(6), 52-78.
- Kaya, A. H. (2023). *Kehanetin ilk günü*. Ankara: Uzam Yayınları.
- Kırcı, A. B. (2015). *Zamana direnmek: Kişisel hafıza mekânları*. Ankara: Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış yüksek Lisans Tezi.
- Korkmaz, R.- Şahin, V. (2017). *Romanda mekân romanda mekân poetiği ve çözümlenmeler*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Korkmaz, R.- Şahin, V. (2017). *Romanda mekân*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Lefebvre, H. (2000). *Mekânın üretimi*. (çev.: Işık Ergüden), İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Narlı, M. (2002). Romanda zaman ve mekân kavramları. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(7), 91-106.
- Narlı, M. (2007). *Şiir ve mekân*. Ankara: Hece Yayınları.
- Savaş, M. (2005). *Zemheri kuyusu*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Savaş, M. (2014). *Kuvayı milliye'nin hazinesi*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Extended Summary

Balıkesir is one of the important settlement centers with its geographical location, underground and aboveground wealth and cultural heritage. It is of great importance that the city is a center where the spirit of Kuva-yi Milliye was created within the framework of its historical past, especially during the War of Independence. In this respect, Balıkesir takes part as an important place in our novels. It is important whether Balıkesir is used as an environmental or perceptual place in the novels. As a matter of fact, environmental place is related to the feature of the place as a decor or a stage. These places are physically present in the novels. In other words, it exists concretely with its addresses. Since people are only physically present in these places and do not establish a connection with the place, these places do not have a function of affecting the course of events. Perceptual places, on the other hand, are places where the characters of the novel establish direct connections. These places go beyond physical existence and become places that gain meaning in the plot and have an impact on individuals. In this sense, these spaces can also gain a symbolic function. One of the most important factors in places gaining this function is -in particular- the psychological states of individuals, and the cultural and historical accumulation of societies in general. Places can make people feel good/bad and create a sense of belonging/otherness in people. In other words, people's psychology affects the bond they will establish with the place. From a social perspective, the meaning a place acquires within the text proceeds in parallel with the cultural and historical transfer. Every accumulation that societies bring from the past determines the level and quality of the social bond that will be established between them and the place. In this context, it is possible to evaluate Metin Savaş's novel "Treasure of Kuvayi Milliye" as a novel directly about Balıkesir. The novel is not a historical novel. It is a novel that wants to give the message that it is necessary to keep the spirit of Kuvayi Milliye alive in today's Turkey. Since the name Kuvayi Milliye was used for the first time at the Balıkesir Congress and Balıkesir became the headquarters of Kuvayi Milliye over time, the author searches for the spirit of Kuvayi Milliye in Balıkesir. As a matter of fact, the place where the Kuvayi Milliye treasure is hidden is Balıkesir and the passwords are hidden in various places in Balıkesir. In addition to being a novel with versatile quests, the novel is also important as it is a work that describes Balıkesir with its historical and cultural values. In the author's novel "Zemheri Kuyusu", although Balıkesir is not clearly mentioned as a location, the childhood place described with longing by Fuat Çınaraltı, who stands out as the biographical hero, points to the places of Metin Savaş's childhood years in Balıkesir. The most obvious reference to Balıkesir in the novel is the reference to "Tülütak Festival". In the novel, where reality and imagination are intertwined, techniques such as metafiction, stream of consciousness, intertextuality, turning to history, and flashback are dominant, so parts of the places mentioned in the novel that point to Balıkesir are identified within the framework of the author's biography. In Akif Hasan Kaya's novel "The First Day of Prophecy", locations such as Kepsut, Bandırma, Balıkesir and the typologies in these places were discussed and examined. How Balıkesir is used as an environmental and perceptual place in the novels is examined; the parts where it was used as perceptual place were evaluated within the framework of the concept of memory place by associating it with the concept of memory place. It has been determined that in all three novels examined, centre of the city- Balıkesir- and its districts are used as both environmental and memory places, and that these places used as memory places move from individual memory to social memory. In the novels, Balıkesir is mostly treated as a place of memory with its historical and cultural background, lifestyle, culture and cosmopolitan location, and the message that it has an important place in the construction of collective memory is intended to be given, and considering the fact that both writers are from Balıkesir and the importance of Balıkesir to them, it is clear that Balıkesir gains extra-spatial meanings in the novels.

"İyi Yayın Üzerine Kılavuzlar ve Yayın Etiği Komitesi'nin (COPE) Davranış Kuralları" çerçevesinde aşağıdaki beyanlara yer verilmiştir. / The following statements are included within the framework of "Guidelines on Good Publication and the Code of Conduct of the Publication Ethics Committee (COPE)":

Etik Kurul Belgesi/Ethics Committee Approval: Makale, Etik Kurul Belgesi gerektirmemektedir./Article does not require an Ethics Committee Approval.

Çıkar Çatışması Beyanı/Declaration of Conflicting Interests: Bu makalenin araştırması, yazarlığı veya yayınlanmasıyla ilgili olarak yazarların potansiyel bir çıkar çatışması yoktur. / There is no potential conflict of interest for the authors regarding the research, authorship or publication of this article.

Yazarın Notu/Yazarın Notu: Bu çalışma, 6 Haziran 2024 tarihinde gerçekleşen "II. Balıkesir Sempozyumu"nda sözel bildiri olarak sunulmuş olup sempozyum bildiri kitabında yayımlanmamıştır./ This study was presented as an oral presentation at the "II. Balıkesir Symposium" held on June 6, 2024 and was not published in the symposium proceedings book.